

KÜL TIQIN ABİDƏSİNDƏ İŞLƏNMİŞ QEYRİ-TÜRK MƏNŞƏLİ ETNONİMLƏR

Açar sözlər: *Etnonimlər, Orxon-Yenisey abidələri, «Kül tiqin» abidəsi, qədim türk dili.*

Key words: *Ethnonyms, monuments of Orkhon-Yenisey, monument of Kul tiqin, old turkic language.*

Ключевые слова: *Этнонимы, орхон-енисейские памятники, памятник в честь Кул-тигина, древнетюркский язык.*

Oğuz abidələrindən biri olan «Kül tiqin» abidəsi 732-ci ildə İltəris xaqanın kiçik oğlu Kül tiqinin şərafına qoyulmuşdur. Türk xalqları üçün müstərəklik nümayiş etdirən bu abidə (eləcə də digərləri) o tarixi dövrün dil xüsusiyyətlərini öyrənmək baxımından əlimizdə canlı bir mənbə sayılır. Hansı ki, bu mənbə bizi dilin müxtəlif yarusları üzrə qiymətli faktlarla, o cümlədən külli miqdarda materiallarla məlumatlandırır. Bunlar isə öz növbəsində türk dillərini tarixi aspektdə öyrənmək və tədqiq etmək baxımından yardımını bizdən əsirgəmir. Bu zənginlik dilin leksik səviyyəsinə də aiddir. Abidənin leksik tərkibində müxtəlif istiqamətli tematik söz qrupları daha çox diqqət çəkir. Bunların bir qrupunu da etnonimlər təşkil edir. Mənşə baxımından müxtəlifliklə müşayiət olunan etnonimlərin əksəriyyəti əsasən türk kökənlə olsa da, alınmaların da varlığına rast gəlinir.

«Kül tiqin» abidəsində 27 müxtəlif tayfa, xalq və qəbilə adları işlənmişdir. Abidədə rast gəldiyimiz qeyri-türk mənşəli qəbilə və xalqlar qədim türklərin qarşılaşdıqları, müttəfiq və ya düşmən münasibətdə olduqları qəbilə və xalqları əhatə edir. Bu leksik vahidlərin həm əlahiddə, yəni ayrı-ayrılıqda, həm də topla halında işlənməsi ilə qarşılaşırıq. Silsilə şəklində etnonimlərin işlənməsi daha çox yas mərasimlərinin təsviri zamanı qeydə alınır. Daha konkret ifadə etsək, bu mənzərəni yas mərasimində iştirak edən müxtəlif tayfa və xalqlara mənsub nümayəndələrin iştirakı ilə bağlı verilən məlumatlarda görə bilirik. Məsələn, «Kül tiqin» abidəsində iki yas mərasimi təsvir olunur. Bunlardan biri 553-cü ildə vəfat etmiş Bumın xaqanın, digəri isə İltəris xaqanın kiçik oğlu, Bilge xaqanın kiçik qardaşı Kül tiqinin yas mərasimidir. Nümunələr də bunu təsdiq edir.

1. Bumın xaqanın yas mərasimində iştirakçı qismində sadalananlar:

... *Yuğçı, sığıtçı öjnrə kün toğsıkda Böklü çölüg el, Tabğaç, Tüpüt, apar, Apa urum, kirkiz, üç kurikan, otuz tatar, kıtay, tatabı bunça bodun kəlipən sığıtamis, yuğlamıs...* (K_b-ş.,4). «...Basdıranlar, sıtqıyanlar şərqdə gün doğanda Böklü çöllük eldən, Tabğaç, Tibet, avar, Apa urum, qırğız, üç kurikan, otuz tatar, kıtay, tatabı – bunca xalq gəlib sıtqımış, dəfn etmiş» (10, s.280-281).

2. Kül tiqinin yas mərasimə gələn tayfa və xalqların təsviri aşağıdakı kimi

təqdim olunur:

... *Yuğçı, sığıtçı kıtay, tatabı bodun başlayu Udar sənün kəlti. Tabğaç kağanta İsyi Likən kəlti, bir tümən ağı, altun, kümüş kərgəksiz kəlti. Tüpüt kağanta Bölön kəlti. Kuriya kün batsıkadakı Soğd, Bərçəkər Bukarak ulus bodunta Nəy səhün oğul tarkan kəlti.* (K_b-şm.,11-12). «... Dəfn edən, mərsiyə deyən kıtay, tatabı xalqından başda Udar sənün gəldi. Tabğaç xaqanından İsyi Likən gəldi, on min pul, qızıl, gümüş nəhayətsiz gətirdi. Tibet xaqanından Bölön gəldi. Qərbdə günbatandakı Soğd, Bərçəkər, Buxara ulusu xalqından Nən sənün oğul Tarkan gəldi» (10, s.295).

Tədqiqat obyektimiz «Kül tiqin» abidəsi olduğu üçün araşdırmamızı da onun leksik tərkibi əsasında aparırıq. Abidənin dil materialına əsasən müəyyənləşdiririk ki, burada türk mənşəli etnonimlərlə yanaşı qeyri-türk mənşəli tayfa adları da yer alır. Onlardan bir qismini daha qabarıq şəkildə diqqətə çatdırmaq istəyirik:

Tabğaç. «Syanbi mənşəli türkdilli tayfanın adı. Çin mənbələrində toba, ərəb mənbələrində isə tamğaç şəklində qeydə alınmışdır» (1, s.63). Bu etnonimin adına abidədə on yeddi dəfə rast gəlinir. Məsələn: *Altun, kümüş, isigti, kutay buşsız ança birür tabğaç bodun sabı süciq, ağısı yumşak ermis* (K_k-c.,5). «Qızıl, gümüş, taxıl, bol-bol o qədər verən Tabğaç xalqının sözü şirin, hədiyyəsi yumşaq imiş» (10, s.288).

Türkoloji aləmdə tabğaçların etnik kimliyi məsələsi mübahisəli məsələdir. Bu etnonimin qarşılığı «Əski türk onomastik sözlüyü»ndə «Çin, çinli» olaraq verilmişdir (3, s.86). Mahmud Kaşğari «Divani lüğət-it-türk» əsərində tabğaç sözünün 3 cür izahını vermişdir. İlk növbədə o bu leksik vahidi «Maçinin adı» mənasında verir və qeyd edir ki, bura Çindən dörd aylıq məsafədədir. Daha sonra onu türklərin bir boyu olduğunu qeyd edir. Nəhayət, böyük və əski tikililərin hamısına birdən «Tabğaç edhi» deyildiyini diqqətə çatdırır (5, s.26).

Fikrimizcə, *tabğaçlar* dedikdə, bəzən çinlilər nəzərdə tutulsa da, onları tamamilən çinlilərlə eyniləşdirmək olmaz. Ə. Rəcəbliyə görə, onların adət-ənənələri türklərə yaxın olmuşdur. Güman ki, *tabğaçlar* türkdilli olmuşlar (9, s.116). *Tabğaçlar* Çin torpaqlarına gedərək çinliləşən türk tayfalarından biridir. O da elm aləminə məlumdur ki, çinliləşən türk ailələrinin mənsubları Çində qurulan dövlətlər içərisində yüksək mövqeyə sahib olmuşlar. Bu ailə mənsubları bu gün dilləri, adətləri və hətta etnik tərkibləri baxımından çinli olmuşlar (11).

Çin mənbələrində *tabğaçlar* «toba» adı ilə də adlanmışdır. Əgər tarixi faktlara əsaslanaraq, deyə bilirik ki, tobalar 386-cı ildə öz dövlətlərini qurmuş və şimali Çinə hakim olmuşlar. V. Eberhard tobaların etnik mənşəyinə dair yazdığı məqalədə dörd metodla apardığı araşdırmanın nəticəsi olaraq belə qərara gəlir ki, 119 toba qəbiləsinin yalnız birinin tunquslarla əlaqəsi ola bilər. Tədqiq etdiyi qəbilələrin isə 39-nun monqol, 28-nin türk olduğunu, mədəniyyətlərinin də monqol mədəniyyətinə daha çox yaxın olduğunu göstərir (4, s.29).

Tat. Bu etnonim abidədə cəmi bir dəfə işlənmişdir: *Köçültəki sabımın u ... (on ok oğlın)a, tātuna tegi bunı körü bilij* (K₁-c.,12). «Ürəyimdəki sözümlü ... on ox oğullarına, tatlara təkini bunu görərək bilin» (10, s.288-289).

Tatlar İrandilli xalqlardan biridir. Abidədə isə «tat» deyərək yad, gəlmə, başqa xalqlar nəzərdə tutulur. Mətnin bir hissəsindən anlaşılır ki, abidə on oklardan tutmuş tatlara, yəni türklərdən tutmuş yadlara qədər hər kəs tərəfindən bilinməli və tanınmalıdır.

Tat etnoniminə M.Kaşğarının «Divani lüğət-it-türk» əsərində də rast gəlirik. O, həm farsca danışanları türklərin *tat* adlandırdığını yazır, həm də qeyd edir ki, tatlar «toğsı və yağma dillərində uyğur kafirlərinin adıdır» (5, s.28). «Əski türk onomastik sözlüyü»ndə isə bu etnonim haqqında belə bir izahat verilir ki, türklər «müsəlman olmayan uyğurları kinayə ilə» bu cür adlandırmışdılar. Türklər özlərindən xüsusilə dilinə görə fərqlənən İran mənşəli xalqa *tat* demişlər (3, s.90). Deməli, tarixən *tatlar* deyərək ya uyğurlar, ya İran mənşəli bir xalq, ya da, müsəlman olmayan kafirlər başa düşülmüşdür.

Biz bu etnonimə «Dədə Qorqod kitabı»nın «Dirsə xan oğlu Buğac xan» boyunda da rast gəlirik. Abidənin dilində işlənmiş «saqalı uzun *tat* əri banladıqda» ifadəsi bunun sübutudur. Amma bu da maraqlıdır ki, boyda *tat* ərinin məhz azan verdiyi təsvir olunur (6, s.24).

M. Qıpçaq da *tat* termininin müxtəlif mənə tutumlarına malikliyi haqqında məlumat verir: «1. İran dilləri qrupuna daxil olan etnik qrupun adı; 2. Tərəkmələrdən fərqli olaraq oturaq həyat tərzini keçirən adam; 3. Şəhərdə yaşayan adam; 4. Dini təhsili olan adam; 5. Yad adam» (7, s.111).

Tüpüt. Abidənin dilində bu onomastik vahidə həm etnonim, həm də toponim kimi rast gəlinir, yəni «tüpüt» həm ölkə, həm də xalq adı kimi qeydə alınır. *Tüpüt* deyərək Tibet xalqı nəzərdə tutulur. Bu etnik ada abidədə iki dəfə rast gəlinir. Məsələn: 1) *Yuğçı, sığıtçı öhrə kün toğsıqda Böklü çölig el, Tabğaç, Tüpüt, apar, Apa urum, kırkız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı bunça bodun kəlipən sığıtamis, yuğlamıs...* (K₁-ş.,4) «...Basdıranlar, sıtqıyanlar şərqdə gün doğanda Böklü çöllük eldən, Tabğaç, Tibet, avar, Apa urum, qırğız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı – bunca xalq gəlib sıtqımış, dəfn etmiş» (10, s.280-281). 2) *Tüpüt kağanta Bölön kəlti* (K₁-şm.,12). «Tibet xaqanından Bölön gəldi» (10, s.295).

Tibet xalqının mənşəyi ilə bağlı müxtəlif fikirlər vardır. Belə ki, M.Kaşğari «Divanü lüğət-it-türk» əsərində «türk diyarında yaşayan qələbəlik bir qövəm» olan tibetlilərin kökü haqqında bizlərə belə bir məlumat verir: «Tübütülər Sabit adlı bir adamın övladlarıdır. Sabit Yəmənli bir şəxsdir, orada adam öldürdüyü üçün qorxusundan bir gəmiyə minərək qaçıb Çinə gəlmişdir. Tübüt ölkəsi onun xoşuna gəldiyi üçün burada yerləşmişdir. Çoluğu-çocuğu artmış, nəvələri türk torpaqlarından min beş yüz fərsəx yer almışlar. Çin ölkəsi Tübütün şərfində, Kəşmir qərbində, uyğur diyarı şimalında, Hind dənizi cənubunda yerləşir» (5, s.25). L.Qumilyov isə tibetlilərin mənşəyi ilə bağlı belə yazır: «Qədim vaxtlardan etibarən qərbdə əkinçiliklə məşğul olan *mon* və *dard* tayfaları məskunlaşmışdılar, onlar pamirlilərə oxşayırdılar. Bu tayfalar bir-birindən asılı olmayan çoxlu knyazlığa bölünmüşdü. Şərqdə iki xalq – qoyunlara çobanlıq edən kyanlar və əkinçiliklə məşğul olan junlar yaşayırdı. Qədim dövrlərdə onlar iki müxtəlif xalq idi, hazırda isə hər ikisinin nəslindən olanları tibetlilər hesab edirlər» (8, s. 294).

Apa urum. Bu etnik ada abidədə yalnız bir dəfə rast gəlinir: *Yuğçı, sığıtçı öhrə kün toğsıqda Böklü çölig el, Tabğaç, Tüpüt, apar, Apa urum, kırkız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı bunça bodun kəlipən sığıtamis, yuğlamıs.* (K₁-ş.,4) «...Basdıranlar, sıtqıyanlar şərqdə gün doğanda Böklü çöllük eldən, Tabğaç, Tibet, avar, Apa urum, qırğız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı – bunca xalq gəlib sıtqımış, dəfn etmiş» (10, s.280-281).

Urumlar hal-hazırda Ukraynada, Gürcüstanda, Rusiyada, Qazaxıstanda və Yunanıstanda yaşayırlar. Bu xalqın mənşəyi haqqında elm aləmində mübahisələr vardır. Bu fikirlərdən biri odur ki, türklər bizanslardan qalma xristianları urum və ya rumeş adlandırmışlar. Urumların xristian tatarlar olması, türk dilində danışan qreklər olması, türklərdən törəməsi, xristianlığı qəbul edən qıpçaqlar olması kimi fikirlər vardır (2).

Kıtaş və Tatabı. Abidədə hər iki etnonimin adına dörd dəfə eyni cümlələrdə yanaşı formada rast gəlinir. Hər iki tayfa Mancuriyada yaşayıb monqol mənşəli tayfalarıdır. Abidədə bu etnonimlərin adlarına eyni yerdə və yanaşı rast gəlməmiş təsadüfi deyildir, çünki bu iki tayfa müttəfiq tayfalar olmuşdurlar. Bu leksemlərə abidənin dilində bir neçə dəfə rast gəlinir. Həmin nümunələrə nəzər yetirək: ...*Yuğçı, sığıtçı öhrə kün toğsıqda Böklü çölig el, Tabğaç, Tüpüt, apar, Apa urum, kırkız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı – bunça bodun kəlipən sığıtamis, yuğlamıs* (K₁-ş.,4). «...Basdıranlar, sıtqıyanlar şərqdə gün doğanda Böklü çöllük eldən, Tabğaç, Tibet, avar, Apa urum, qırğız, üç kurikan, otuz tatar, kıtaş, tatabı – bunca xalq gəlib sıtqımış, dəfn etmiş» (10, s.280-281).

Soğd/Soğdak. Söz abidədə bir dəfə *soğd*, iki dəfə *soğdak* fonoformasında olmaqla üç dəfə işlənmişdir. Bu semantik vahidə də həm toponim, həm də etnonim kimi rast gəlinir. Məsələn: *Soğdak bodun itəyin tiyin, Yinçü ügüzig Təmir kapıqka təgi sülədimiz* (K₁-ş.,39). «Soğdak xalqını tənzzim edək deyər İnci çayını keçərək Dəmir Qapıya təkini qoşun çəkdik» (10, s.294).

«Əski türk onomastika sözlüyü»ndə *soğd* toponim kimi Buxara ilə Səmərqənd arasında yerləşmiş şəhər olaraq, *soğdak* isə etnonim kimi İran mənşəli bir xalq olan soğdların ekvivalenti kimi verilmişdir. Sözlükdə belə bir məlumat verilir: «... türk mühitində yaşamışlar, onlar qaynayıb-qarımışlar, türkləşmişlər».

Mahmud Kaşğari də «Divan»ında bu etnonim haqqında «Balasağuna gəlib yerləşmiş bir boydur, bunlar soğd xalqındandır» deyir və qeyd edir ki, Soğd Buxara ilə Səmərqənd arasındadır, bunlar türk qılığını almışlar, xarakterləri də türkləşmişdir (5, s.27).

Oğuz abidlərindən biri olan «Kül tiqin»in lüğət tərkibində xeyli sayda etnonimlərin mövcudluğu bir reallıqdır. Hətta bəzilərinin digərlərindən fərqli olaraq çox sayda işləliyi belə obyektiv gerçəklikdir. Mənşəyinə gəlinə,

araşdırmamız sübut etdi ki, abidənin dilində türk kökenli etnonimlərlə yanaşı alınmalar da mövcuddur. Təhlili daha da genişləndirmək olardı. Bizə görə, fikrimizin sübutu və təsdiqi üçün təqdim olunan nümunələr də kifayətləndiricidir.

Ədəbiyyat:

1. Abdullayeva Q. Kültürün abidəsi Bakı: Azərənşr, 2007, 212 s.
2. Altınkaynak E. UKRAYNA'DAKI HİRİSTİYAN TÜRKLER "URUMLAR" Karadeniz araştırmaları 1. 2004, s. 37-57
3. Amanoğlu Ə. Əski türk onomastik sözlüyü. Bakı: Elm, 1999, 124 s.
4. Eberhard W. TOBA'LAR ETNİK BAKIMINDAN HANGİ ZÜMREYƏ GİRER? Ankara Üniversitesi DTCTF dergisi 1. 1943, s.19-30
5. Xəlilov B. Məhmud Kaşğarının "Divani lüğət-it-türk" əsərində etnonimlər. Bakı: Garisma, 2009, 110 s.
6. Kitabı-Dədə Qorqud. Bakı: Öndər, 2004, 376 s.
7. Qıpçaq M. Söz aləminə səyahət. Bakı: Bakı Universiteti, 2002, 242 s.
8. Qumilyov L. Qədim türklər. Bakı: Gənclik, 1993, 536 s.
9. Rəcəbli Ə. Göytürk dilinin leksikası. Bakı: Nurlan, 2004, 428 s.
10. Rəcəbli Ə. Qədim türk yazısı abidələrinin dili-II. Bakı: Nurlan, 2006, 480 s.
11. Yıldırım K. TÜRK MENŞELİ ÇİN AİLELERİ-II // Türkiyat Mecmuası, C. 25/Güz, 2015, s. 359-371

Non-Turkic ethnonyms used in the Kul tigin monument**Summary**

The article is based on the language of the Kul tigin monument. Here ethnonyms of non-Turkic origin are selected as research subjects. Ethnonyms, such as tabgach, tuput, tat, urum, kitai, tatabi and sogd, are investigated and scientific results are presented.

Этнонимы нетюркского происхождения в памятнике Кюл-тегина**Резюме**

Научная статья была написана на основе языка памятника Кюл-тегина. Здесь для изучения были выбраны этнонимы нетюркского происхождения. Изучая такие этнонимы как табгач, тюбют, тат, урум, кытай, татабы и согд мы получили научные результаты имеющие отношение к ним.

Rəyçi: dos. Q.Abdullayeva

ЗАИМСТВОВАНИЯ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Ключевые слова: китайский язык, заимствование, английский язык, сокращение

Açar sözlər: Çin dili, alınma sözlər, ingilis dili, qısaltma

Key words: Chinese language, loan words, English language, reduction

Как и во многих языках мира, в китайском языке также существуют слова заимствованные из других языков. В китайский язык большинство заимствованных слов пришли из английского, японского, русского, маньчжурского, монгольского языков. Структура китайского языка построена таким образом, что распространение иностранной лексики в определенной степени затруднено. Трудность так же заключается в использовании в китайском языке иероглифического письма. Долгое время Китай являлся закрытым и находился в изоляции от иностранных государств.

Большое количество новых слов возникло после реформы открытости, а также после распространения буддизма в Китае. Расширились торговые и политические связи, и это стало основным фактором и просто необходимостью внедрения новых слов. Заимствованные слова в китайской грамматике называются термином 外来词 wàiláicí (то есть пришедшие из иностранного языка слова) или 借词 jiècí (заимствованное слово). Слова, заимствованные из других языков, в китайском языке немного. Особенно мало фонетических заимствований говорил В.И.Горелов в своей книге «Грамматика китайского языка».(1,7)

В работе Ян Сипэна «Изучение заимствованных слов в китайском языке» наоборот говорится, что китайский язык богат заимствованными словами. Он выделял два способа фонетический и семантический способы заимствования. С его точки зрения, фонетический способ является самым главным способом заимствования, а семантический как тенденция к оформлению заимствования. Некоторые же лингвисты делят заимствования в китайском языке на пять групп. (6, 24)

Первая группа слов заимствована путем перевода смысла самого слова. Для изучающих китайский язык их иностранное происхождение порой очень трудно определить. Например: “电视” diànshì телевизор, “电” означает – tele “视” – vision. К этой группе относятся многие слова с “电”, такие как: “电话” diànhuà телефон, “电报” diànbào телеграм.

Вторая группа переводятся путем прямого способа подражания произношению слов другого языка. По произношению эти слова похожи на их произношение в иностранном языке. Например: 咖啡 kāfēi кофе, 沙发 shāfā диван, 可口可乐 kěkǒukělè кола, 卢布 lúbu рубль 夹克 jiákè жакет.

Третью группу составляют слова смешанного перевода и по произношению, и по смыслу. Например: “啤酒” pǐjiǔ пиво, “摩托车” mótuō chē мотоцикл, “坦克” tǎnkè танк и др.

Четвертая группа переведена путем использования латинских букв. Например: CD, DVD или же например, сегодня очень часто можно встретить следующие сокращенные варианты англо-язычных выражений: BB (Buy-Buy) – «пока-пока», «до встречи»; CU (See You) – «увидимся». (2, с.38)

Заимствуются иностранные слова также, когда в китайском языке нет соответствующих слов для выражения какого-либо иностранного слова, причиной этому является то, что китайцы сами любят эти модные слова.

В китайском языке семантические заимствования образуются из элементов лексики китайского языка и поэтому по своей графической и звуковой форме не отличаются от исконно китайской лексики, поэтому они легко входят в лексическую систему языка и свободно используются в речи. Например: 多元文化论 duōyuán wénhuà lùn мультикультурализм, 多 “много”, 元 “основной элемент”, 文化 “культура”, 论 “суждение”, 信用卡 xìnyòngkǎ кредитная карта, “信用” «кредит», “卡” «карта».

Фонетические заимствования передают их звучание. Причем степень фонетической адаптации может быть различной: полной, неполной или частичной. (10, с.28) Примеры фонетических заимствований с англоязычных слов: 披萨 pīsà пицца, 巧克力 qiǎokèlì шоколад, 维他命 wéitāmìng витамин, 阿司匹林 āsīpílin аспирин.

Кальки или, проще говоря, семантические заимствования обозначают значение иностранных слов китайскими иероглифами, то есть являются переводом на китайский язык. По своей звуковой структуре и графической форме они не отличаются от китайской традиционной лексики и строятся из китайских лексических единиц и по китайским правилам словосложения. (2,36) Примеры семантических заимствований следующие: 动产 dòngchǎn – движимое имущество: 动 двигаться, 产 имущество, 拖拉机 tuōlājī – трактор: 拖拉 тянут, 机 машина, 重水 zhòngshuǐ – тяжелая вода: 重 тяжелый, 水 вода 望远镜 wàngyuǎnjìng – бинокль: 望 смотреть, 远 даль, 镜 линза.

В Китае среди современного молодого поколения довольно часто в речи можно встретить сокращения, а иногда и отдельные слова на иностранном языке, особенно на английском языке чаще всего. (1, 38)

Помимо иностранных сокращений, встречаются также и сокращения и аббревиации китайских слов: JJ (姐姐 jiějie) – «старшая сестра»; GG (哥哥 gēge) – «старший брат»; MM (美美 měimei) – «красотка», «красивый». В современном китайском языке также существует разновидность заимствованных слов, состоящих из букв латинского алфавита и китайских иероглифов: T 恤 (T xù) – «футболка»; IC 卡 (IC kǎ) – «электронная карточка»;

Таким образом, можно сделать вывод, что влияние иностранных языков на китайский язык обширно, в особенности влияние английского языка. При существующей политике КНР, которая направлена на интеграцию в мировую экономику, можно говорить о том, что влияние иностранных языков на китайский язык и дальше будет увеличиваться. Поэтому при изучении китайского языка стоит также уделять внимание изучению заимствований из других иностранных языков.

Литература:

1. Горелов В.И. Грамматика китайского языка. Издательство «Просвещение», 1974.
2. Жукаускене Т.С., Холдаенко И.С. Заимствования в китайском языке: влияние английского языка в условиях глобализации. Томский Государственный Университет. 2015.
3. Игнатов А.А., Митчелл П. Кокни уходящий: положение рифмованного сленга «Кокни» в современном английском обществе // Вестн. Том. гос. ун-та. 2013. № 374.
4. Митчелл П.Дж., Зарубин А.Н. Чинглиш – культурный феномен // Вестн. Том. гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. 2013. № 1.
5. Zarubin A.N., Mitchell P.J. English in China: English vs. Chinglish, Culture vs. Language. Saarbruecken: LAP Lambert Academic Publishing, 2013.
6. Li W. China English and Chinglish // Foreign Language Teaching and Research Journal. 1993. № 4.
7. He D., Li D.C.S. Language attitudes and linguistic features in the «China English» debate // World Englishes. 2009. № 28(1).
8. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М.: Прогресс, 1993.
9. Жукаускене Т.С. Сравнительный анализ фонемы и слогоморфемы в английском и китайском языках // Язык и культура. Приложение. 2012. № 1.
10. Иванов В.В. Терминология и заимствования в современном китайском языке. М.: Наука, 1973.
11. Вахтин Н.Б. Смешанные языки // Социолингвистика и социология языка. М.: Гуманитарная академия, 2004.

Çin dilində alınma sözlər

Xülasə

Məqalədə qloballaşma kontekstində artan və dilçiliyin fenomenini olan ingilis dilindən alınma sözlərin təsirindən bəhs olunur. Çin dilində danışan, xüsusilə də peşəsi tələb edən insanlar, ingilis mənşəli və digər dillərdən alınma sözlərdən istifadə etməyi üstün tuturlar. Beləliklə, nəticə olaraq demək olar ki, ingilis dili müasir Çin dilinə böyük təsir göstərir. Hazırkı Çinin qlobal iqtisadiyyata inteqrasiya siyasəti bu təsirin yalnız artacağını göstərir. Buna görə də, Çin dilinin tədrisi zamanı alınma sözlərin istifadəsinə diqqət yetirmək lazımdır.

Loan words in Chinese

Summary

The article studies the cultural linguistics phenomenon of borrowing of English words in the Chinese language as a result of the growing global influence of English in the context of globalization. Given the fact that the Chinese language speakers, especially in the specific social and professional groups, often prefer to use words of English origin due to their more accurate and efficient character, there is a great need to know borrowings from other languages. A conclusion on the significant influence of the English language on modern Chinese is made. Under the current Chinese policy aimed at integrating into the global economy, we can expect that this influence will only increase. Accordingly, it is necessary to pay more attention to the authentic discourse when teaching the Chinese language.

Рецензент: доц. Г.И.Мехдиева